

Uredništvo - uprava: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 4001 - 4004
Mesečna naročnina 18 lit, za ino- zemstvo 31.50 lit.
Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate
Izključna pooblaščenka za domače in inozemske oglaš.: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

SCLOVENE

AVGUST - 1943

5

ČETRTEK

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Accanita battaglia nel settore centrale del fronte siculo

L'efficace partecipazione dell'aviazione dell'Asse - 5 velivoli abbattuti

Comando Supremo, Bollettino di Guerra no 1166:
La battaglia, che da quattro giorni infuria violenta sul fronte della Sicilia, ha assunto carattere di particolare accanimento nel settore centrale, tra Regaluto et Centuripe, dove la strenua resistenza delle truppe dell'Asse ha impedito ai poderosi reiterati tentativi di sfondamento dell'avversario di avere successo.
L'aviazione dell'Asse partecipa ai combattimenti battendo obiettivi terrestri et navali.
Nell'ionio orientale tre «Liberator» venivano distrutti dalla caccia germanica, due bimotori da nostri dragamine.
Generale Ambrosio.

Srdita borba na osrednjem delu sicilskega bojišča

Uspešno sodelovanje letalstva osi - 5 letal sestreljenih

Najvišje poveljstvo, vojno poročilo št. 1166:
Bitka, ki že štiri dni silovito besni na sicilskem bojišču, je postala zlasti srdita na osrednjem odseku med Regaluto in Centuripe, kjer je žilav odpor čet osi preprečil močne ponovne sovražne poskuse za prodor.
Letalstvo osi sodeluje pri bojih in razbija kopne in pomorske cilje.
Nemški lovci so nad vzhodnim Jonom.
Seja min. sveta 5. avgusta
Rim, 4. avg. as. Dne 5. avgusta se bo sestel ministrski svet za proučevanje nekaterih važnih ukrepov.

Italijansko ljudstvo disciplinirano okoli vlade

Sanghaj, 4. avg. as. Krajevni tisk posveča še naprej velik prostor dogodkom v Italiji in prinaša vse novice z velikim poudarkom.
Zlasti značilen je uvodnik lista «Sanghaj Times», ki pravi med drugim: Narodno življenje se postopno disciplinira in reorganizira, prav tako pa so ugledne osebnosti prevzele odgovorna mesta. List poudarja, da se vojna s povečano silovitostjo nadaljuje in da je država končno v zavesti nalog časa strnjena in edina okoli Vlade in svojih voditeljev. Zlasti pa poudarjajo listi izjave zunanjega ministra Guarille, ki jih označujejo za določne, objektivne in stvarne.
Stockholm, 4. avgusta. as. Rimski dopisnik lista «Dagens Niheter» objavlja obsežen dopis, v katerem navaja pisanje italijanskih listov. Iz tega pisanja

Darilo rojaka iz Argentine
Rim, 4. avg. as. Grof Federico Pavone, ki biva v Buenos Airesu, je poslal Ekse. predsedniku vlade vsoto 100.000 lit za žrtve sovražnih letalskih poletov. Ekse. predsednik vlade je odredil, da naj se ta vsota pošlje županu v Napoli, da bi bila razdeljena na korist žrtvam bombardiranih tega mesta.

Komisija za preiskavo premoženjskega stanja bivših vodilnih osebnosti
Rim, 4. avg. as. Z ukrepom, ki je v teku, je bila sestavljena posebna komisija, ki bo imela za naloge uradno ugotoviti po podatkih pristojnih finančnih organov način hitrega naraščanja posesti premoženja in premoženja tistih oseb, ki so opravljale javne službe v času politične delavnosti od 22. oktobra 1922 do 24. julija 1943. Komisija bo tudi ukrepala o morebitni predaji tega premoženja državi. Tej komisiji predseduje uradni pravosodja III. stopnje in dva uradnika istega oddelka IV. stopnje. Komisija bo lahko priključila še izjave strokovnjakov finančne uprave.

Italijanski zastopnik pri Lavalu
Vichy, 4. avgusta as. Predsednik vlade Laval je sprejel načelnika italijanskega zastopstva v Vichyju Cristofala Legasija od italijanskega veleposlanstva v Parizu.

Hud napad na Rooseveltovo politiko
Rooseveltu očitajo, da hoče uvesti svojo osebno diktaturo
Lisbona, 4. avgusta as. Iz Newyorka poročajo, da je bil objavljen govor, s katerim je republikanski senator Landon pred nekaj dnevi začel volilno gonjo. Landon je zelo ostro napadel Roosevelta zaradi tega, ker Roosevelt zatrjuje, da se vojskuje proti avtoritarnim režimom, pri tem pa hoče izsiliti svojo lastno diktaturo nad ameriškim ljudstvom.

Zato zahteva Landon obnovo osebnih pravic in trdi, da hoče sedanja vlada podaljšati sedanje politiko New-Deala, kar pomeni, da hoče nasilno vzdržati politiko socializacije države. Pri tem pa se mora ameriško ljudstvo bojevati z največjimi težavami in je v stalni nevarnosti inflacije, izpostavljen socialnim neredom in vedno večjemu političnemu sovražstvu.

Dopisnik londonskega «Timesa» poroča Washingtonu, da je Landonov govor izraz čustvovanja in nazorov velikega dela ameriškega javnega mnjenja.

Ogromni ameriški vojni izdatki
Buenos Aires, 4. avg. as. Iz Washingtona poročajo, da je Roosevelt objavil vojni proračun, ki znaša ogromno vsoto 34 milijard dolarjev. Toliko izdatkov je imela Amerika v dosežani vojni za vojne namene. Finančni položaj ameriške države pa mora biti zelo težak, ker se to vidi iz tega, da je javni dolg v preteklem juniju narasel na 206 milijard dolarjev, dočim so bili izdatki za tekoče finančno leto predvideni samo z zneskom 106 milijard dolarjev na pram dohodkom, ki znašajo 38 milijard dolarjev.

Velik sovjetski poraz pri Kujbiševu

Nad 17.000 sovjetskih vojakov ujetih in 730 tankov uničenih - Napadi pri Orlu odbiti

Hitlerjev glavni stan, 4. avg. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo naslednje poročilo:
V bitki ob Minsu so pehotni in oklopni oddelki vojske in oborožene SS pod vodstvom feldmaršala von Manstein in generala pehote Hollitta z vzorno podporo letalskih oddelkov pod vodstvom generala Deslota preprečile ponovne poskuse za prodor, izvedene od močnih sovražnih sil in so v protinapadu porazile sovražnika, ki je severno od Kujbiševa prodrli. Do 2. avgusta je bilo v teh bojih zajetih 17.895 ujetnikov, zaplenjenih ali uničenih pa 730 oklopnih vozil, 703 topovi in 398 metalcev granat, kakor tudi mnogo drugega orožja in obsežen vojni material. Sovražne izgube na mrtvih večkrat presegajo število ujetnikov.
Na fronti ob Doncu in v prostoru pri Bjelgorodu poskusa sovražnik z močnimi pehotnimi divizijami in oklepnimi oddelki ob močni letalski podpori predrati fronto. Medtem ko je bil ob Doncu poskus prodora prestražen in so bili Sovjeti v takojšnjem protinapadu vrženi nazaj, se hudi boji pri Bjelgorodu še niso zaključili.
Na bojišču pri Orlu so nadaljevali boljševiki svoje močne napade s težkim južnozapadno od mesta. Uničenih je bilo mnogo oklepnih vozil in so bili povsod krvavo odbiti.
Močni oddelki letalstva so skupaj z madžarskimi bojnimi letali posegli v boje na kopnem in so bombardirali noč in dan železniške naprave in razkladalne naprave v zaledju sovražnika.
Tudi južno od Ladoškega jezera so se zrušili pred našimi postojankami sovražni napadi z močnimi oklepnimi in letalskimi silami.
Letalski oddelki in protiletalsko topništvo letalstva je uničilo večeraj veliko število sovjetskih oklepnih vozil in sestrelilo 118 letal. V zadnjih dveh dneh je bilo samo od oddelkov vojske in SS uničenih 261 oklepnih vozil.
Na morju pri Murmanskju so brza bojna letala potopila dve sovražni obalni tovarni ladji in en sovjetski brzi čoln.
Na Siciliji so nemške in italijanske čete v več dnevih težkih bojih proti visoko nadmočnemu sovražniku in ob najtežjih terenskih in vremenskih razme-

Silovita bitka ob Kubanjskem mostišču

Berlin, 4. avgusta. AS. Od 15. julija naprej besni ob mostišču Kubana silovita bitka, ki se včasih ustavi le za kratek čas. Povsod na tem odseku so boljševiki zastoj skušali izsiliti si prodor skozi nemško razvrstitev. Boljševiki napadi so bili zelo vztrajni zlasti takoj zahodno od Kujmakaje in severno od Petgraja, v hribih severno od Novorosijska in nato zahodno od Krimskaje. Sovražnik pa nikjer ni mogel doseči zaželenega prodora in je imel silno velike izgube. To je še tembolj značilno, ker so boljševiki metali v boj vedno nove rezerve. Boljševiška številčna premoč je bila jasna. Toda kljub temu se jim ni posrečilo okoristiti se s številčno premočjo. Ta številčna premoč pa je naslednja: boljševiki imajo na razpolago 15 divizij in 8 pehotnih brigad, ki jih podpira 6 oklepnih brigad. Te velikanske sile so zaporedoma skušale izvajevati nemške postojanke. Toda nemške čete so jih razbile. Slična je bila usoda boljševiških napadov južno od Novorosijska in na področju blizu Azovskega morja. Povsod tod je sovražnik napadal brez ozira na izgube, pa vendar ni mogel izsiliti vdora v trdno nemško obrambo.
Berlin, 4. avg. as. V zvezi z večerajšnjim vojnim poročilom izjavljajo pristojni vojaški krogi, da so sovražni bombniki poleg Hamburga bombardirali tudi druge kraje na nemški obali. Letala so metala zažgalno in rušilne bombe. Število sestreljenih sovražnih letal se je po zadnjih poročilih zvišalo na 32.
Berlin, 4. avg. as. Konjeniški general von Mackensen je bil povzidan v generala armadnega zbora. General von Mackensen je sin maršala von Mackensena in brat nemškega veleposlanika v Rimu.

Obnovljeno pospešeno delovanje nemških podmornic

Berlin, 4. avgusta. as. V mesecu juniju je bilo potopljena 550.000 ton sovražnega ladjstva. Dejstvo, da je bilo v tem mesecu potopljenih 94 sovražnih ladij, se v pristojnih krogih tolmači tako, da se začena obnovljeno pospešeno delovanje nemških podmornic. Nemške podmornice so izvedle nekatere spremembe tehničnega značaja in so prejele stroje, ki so jih potrebovale za to, da se izognejo sovražnemu nadzorstvu in obsežni sovražni ofenzivni delavnosti proti podmornicam.
Berlin, 4. avgusta. as. V ponedeljek opoldne je skupina 50 angleških bombnikov in torpednih letal napadla nemški konvoj. Dasi je bilo morje zelo razburkano in je pihal silen veter, je nemška protiletalska obramba na ladjah sestrelila 5 letal v prvem sovražnem valu. Potem, ko je sovražna skupina prebila nemški zaporni ogenj, je odvrгла mnogo bomb in torpedov na nemški konvoj, nemške ladje pa so vkljub temu pospešeno streljale proti letalom. Nobena nemška ladja v konvoju ni bila zadeta in ladje so se tudi spretno izogibale torpedom. Samo ena ladja je bila zadeta od torpeda in se je potopila potem, ko je posadka zapustila ladjo. V tem kratkem boju je protiletalska obramba sestrelila še 5 drugih letal. Takoj nato so sovražno skupino napadli nemški lovci, ki so najbrž sestrelili še več angleških letal.
Berlin, 4. avg. as. Sovražni bombniki so večeraj skušali napasti severno francosko obalo. Nemška protiletalska obramba pa je ta napad preprečila in je bilo sestreljenih 8 sovražnih letal.
Iz uradnega vira v Londonu pa se je izvedelo, da se s ponedeljskega napada na Hamburg ni vrnilo 30 angleških letal.

Pomorska bitka na Severnem morju

Angleži so izgubili tri edince

Berlin, 4. avg. as. Iz pristojnega vira se je izvedelo, da so nemške pomorske in stražarske ladje danes zjutraj zaključile pri Terselingu na Severnem morju bitko, ki je trajala več ur. Nemške pomorske sile so se spopadle z angleškimi izvidnicami in hitrimi pomorskimi čolni.
Med temi boji so bile potopljene tri angleške edince in še neka druga je bila tudi najbrž potopljena. Dve angleški izvidnici sta bili hudo poškodovani.
Na nemški strani ni bilo nobenih izgub. Samo dva člana posadke sta bila ranjena. Vse edince so se vrnile na svoja oporišča.

Pri napadu na Ploesti so Amerikanci izgubili 67 letal

Berlin, 4. avgusta. as. Mednarodna poročevalska agencija piše, da je bil napad, ki so ga Amerikanci izvedli dne 1. avgusta proti romunskim petrolejskim predelom pri Ploestiju, bil drago plačan z izgubo vsaj 67 štirimotornih bombnikov, 52 strojev vrste «Liberator» so povečini zbili nemski in romunski lovci ter obrambno topništvo med preletom grškega in romunskega ozemlja, to je, preden so letala dosegla cilje v petrolejskih predelih. 15 drugih, bolj ali manj poškodovanih letal, se je moralo spustiti na turskih tleh. Ker je oddelk ameriških bombnikov sestavljalo 125 letal, kaže, da je bilo izgubljenih več kakor polovico strojev in posadk. Z ozirom na skromne uspehe, ki jih je nasprotnikov napad dosegel na petrolejskem področju, se lahko trdi, da pomeni ta napad pravi pravcati letalski poraz.
Carigrad, 4. avgusta. as. Po letalskem napadu na romunsko petrolejsko polja je osem ameriških bombnikov pristalo na turskih tleh. Štirje izmed njih so se spustili pri Cierluju blizu Smirne, eden pa, v katerem so bili vsi člani posadke ranjeni, pri Fetyju. Sodijo, da so se morali ameriški bombniki spustiti na turskem ozemlju, v Traciji in v bližini Egejskega morja, ker so jih pregnala osna lovska letala. Vse posadke so internirali.

Ameriške napovedi o prehrani po vojni

Stockholm, 4. avg. as. Vodja ameriških živilskih uradov in zavodov Lehman je izjavil, da bodo še po vojni v doedah, ki so praznili po vojni, še eno ali dve leti vsa živila na obroke in na izkaznice. Dodal je, da je za tako naziranje več razlogov, med temi pa tudi ta, da bo dovoz živil iz Amerike v veliki meri odvisen od plačilnih možnosti držav po vojni.
Ukrep ameriške vlade pa obsega nekaj značilnih izjem. Tako bodo Združene države še naprej pošiljale v Argentino vse tiste potrebščine, ki so potrebne za izvoz konzerviranega argentinskega mesa v Anglijo.
Ameriška vlada se izgovarja, da je ustavila skoraj ves izvoz v Argentino zaradi tega, ker je argentinska vlada zaslegla premoženje nekaterih angleških in ameriških tvežev v Argentini. Najbrž pa je ameriška vlada nastopila proti Argentini tudi zaradi tega, ker je argentinska policija začela ostro nastopati proti agentom podtalne propagande in začela pleniti knjige in podtalne propagandne liste.

Ameriške sankcije proti Argentini

Pritisk naj Argentino prisili k prekinitvi diplomatskih zvez z osjo

Lisbona, 4. avg. as. Iz Newyorka poročajo: «Newyork Herald Tribune» piše o tem, da je ameriška vlada ukinila vsa dovoljenja za izvoz v Argentino. List piše, da je ameriška vlada začela proti Argentini izvajati prave sankcije, da bi Argentino prisilila, da mora prekiniti svoje diplomatske zveze z osjo.
V Buenos Airesu pravijo, da bo zaradi tega ameriškega ukaza razveljavljena pogodba, s katero se je Argentina obvezala izvažati petrolej v Brazilijo, Paragvaj in Urugvaj v zameno za stroje, ki jih je dobivala iz Anglije in Amerike. Položaj držav, ki ne bodo dobivale več petroleja, bo zelo težaven.

Turški zunanji minister v Carigradu

Ankara, 4. avg. as. Turški zunanji minister Menemendoglu je odpotoval v Carigrad, kjer biva predsednik republike Ismet Ineni. V Carigradu bo zunanji minister bil več dni.

Vesel dogodek v švedski kraljevski hiši

Stockholm, 4. avgusta as. Švedska kraljevska družina se veseli rojstva princese, ki je četrti hčerka princeze Sibine, žene kraljevega nečaka.

Nesreča angleškega letala na Švedskem

Stockholm, 4. avgusta as. Veliko angleško štirimotorno letalo je tresčilo v morje v noč na 3. avgust blizu Lunde. Šest moških posadke se je rešilo, neznana pa je usoda ostalih štirih.

Zveneči les – dragocenost naših gozdov

Ko sem bil še majhen paglavec, sem rad brenkal s palicami po plotovih. Kdo bi si mislil, da sem tako vnovič odkril glasbeni instrument, ki mu s tukjo pravijo »ksilofon«. Če bi obe grški besedi prevedli, bi lahko dejali: »pojoči les«. Na žalost je ta instrument prišel iz mode. Nadomeščajo ga največ instrumenti iz jeklenih palic. Kdo bi si mislil, šmenta, da ima jeklo in leseno polence približno enako prodoren glas. Pa je vendarle tako.

Pa pojoči les še zdavnaj ni prišel iz mode. Če ga ne uporabljajo več za izdelavo ksilofonov, ga pa gre tem več za izdelavo najrazličnejših godal. Naš domači les je izvrstna surovina in znano je, da ga celo izdelovalci v daljni deželi, odkoder ga nam drago prodajajo nazaj v najrazličnejših godalih, violinah, kitarah in citrah. Je pač tako, da že od nekdaj pri našem izvozu nimamo srečne roke. Pred petdeset leti smo izvažali prek morja najcenejše — žuljave roke, ki so se le malokdaj v tujini mogle uveljaviti. Zadnja desetletja niti to ni bilo mogoče. Pa smo naveli največje in edino bogastvo naše zemlje — les. Okrogel, tesan in rezan je šel v obdelavo drugam. Neizkoriščen in neobdelan zaklad smo oddajali. Za bodočnost pa velja, da ne smemo izvažati ne rok, ne neobdelanega bogastva zemlje. V bodoče bo zahteval čas od nas, da izvažamo delo naših rok in naših glav — v prenešenem pomenu tudi delo naših strojev. Prednost bo pri nas seveda imela vedno obrtna delavnost, pri izkoriščanju lesa pa zlasti še lesna obrt.

Tudi izkoriščanje in pridelovanje zvenečega lesa je obrt, a tudi umetnost hkrati. Pri nas jo dobro poznamo, saj deluje že nad deset let Pokrajinska šola za glasbila pod okriljem srednje tehnične šole. Gojence vzgaja in uči odlični strokovnjak in goslarški mojster gospod Mušič Miha. Če ima katera dežela vse ugodnosti, tako ima prav naša res vse, da bi postala izdelovalnica godal na veliko. Vedno bo izdelovanje godal ostalo obrt in nikdar ne bodo tega dela mogli prevzeti stroji. Je pač preveč osebno, preveč in brezpogojno — ročno. Potrebe bo vedno več in važno je le, da bomo imeli pravih strokovnjakov in zadosti delavnih in strokovno izvežbanih moči. Za služek pri tem sicer zamudnem delu ni slab, lahko rečemo, da je zdaleka mnogo

boljši kakor pri kakršni koli, še tako cve-toči lesni obrti.

Pred leti so delovale v Ljubljani razne izdelovalnice glasbil, ki so izvažale svoje izdelke daleč po Balkanu. V teh so bili zaposleni strokovni delavci, ki so se izšolali prav na Pokrajinski glasbeni šoli in se izučili izdelovati lesena godala od kitar, mandolin in citer, do gosli in basov. Šola pod vodstvom goslarkega mojstra g. Mušiča sprejema vsako leto nekaj učencev. Vsega skupaj je za vse štiri letnike, ki jih šola obsega, 12 mest. Toliko ima namreč šola skobelnikov in omaric za orodje. Vsak učenec dela ob enem skobelniku in ima po eno omarico za orodje. Letos na primer sta bila v prvem letniku dva, v drugem so bili štiri, v tretjem en učenec in prav tako v četrtem ali mojs-trski šoli po eden. Učenec, ki konča tri

letnike, postane pomočnik in ima v do-bro že dve leti pomočniške dobe. Pose-bej je treba poudariti, da se fantje, ki obiskujejo to šolo, nauče ob izdelovanju godala finega obdelovanja lesa, finega iz-delovanja, politiranja in lakiranja. Izuče-se torej vseh mizarjskih spretnosti in, če jim iz kakršnega koli razloga, šola ne ugaja, niso ničesar izgubili; nasprotno, pri vsakem mizarju so dobrodošli za vse vrste finega izdelovanja. Ker se za vstop na šolo ne zahteva niti šolnina, niti spre-jemni izpit, ampak le štiri razrede ljudske šole in pridnost, bi morda kdo, ki ima dober posluš, lahko poskusil s to obrti, ki ima gotovo bodočnost. Naša mladina, in zanimivo, prav kmečki fantje so prav pripravljeni za to obrt. Ker bo po končani vojni treba prijeti za orodje in krepko delati, bo prav izkoriščanje največje dra-gocenosti naših gozdov — zvenečega lesa, lahko dalo zaslužka marsikomu. Biti pa bo moral seveda strokovnjak.

Slovenčeva športna posvetovalnica

Tablica slovenskih rekordov. Ker se oglašate iz najoddaljenejšega kraja, Vam odgovorjam na prvem mestu. Zanimajo Vas tablice slovenskih rekordov, obenem pa vprašujete, zakaj so bili izidi na doma-čih lahkoatletskih tekmah tako šibki. Kakor ste najbrž sami zasledili, gre večinoma za nova imena — za atlete, ki so še skoraj začetniki. Stari so se razkropili ali pa ne nastopajo več. S tem pa ni re-čeno, da so opustili misel na športno udejstvovanje. Nekateri se pridno trenirajo, in sem prepričan, da se bodo neko-krat spet vrnili na tekmovališče. To velja za lahko atletiko, pa tudi za plavanje. Ce-lozne razpredelnice domačih rekordov Vam ne morem objaviti, ker bi zavzela preveč prostora. Za enkrat se morate za-dovoljiti z uspehi tekačev:

100 m Kovačič - Primorje 10.7. l. 1935;
200 m Kovačič - Prim. 22.4 sek. l. 1935;
400 m Gabršek - Plan. 51.5 sek. 1936;
800 m Košir-Planina 1:57.4 min. l. 1941;
1500 m Košir-Planina 3:57.6 min. l. 1941;
3000 m Košir-Planina 8:55.4 min. l. 1940;
5000 m Krevs - Prim. 15:31.4 m l. 1938;
10.000 m Krevs - Primorje 33:06.8 m. l. 1938;

110 m z zaprekami — Lončarič — Planina 16.8 sek. l. 1939.

To bi bili torej rekordi Ljubljanske pokrajine v tekih, ki so jih postavili naši

atletiki kot člani domačih klubov. O sko-kih in metih pa prihodnjč. (L. A., Brod na Savi).

Razlikovanje rekordov. Motite se, ko mislite, da so olimpijski rekordi hkrati tudi svetovni. O tem sem pisal, pa ste najbrž prezrli. V tabeli olimpijskih rekor-dov so zabeleženi samo oni uspehi, ki so jih dosegli na olimpijskih igrah (od leta 1896. do 1936.), to je na prireditvah, ki se vsrjšijo vsake štiri leta. Svetovne rekorde pa postavljajo tudi ob drugih priložnostih in čisto tudi na tekmah, ki niso medna-rodne značaja. Kolikor mi je znano, Gundar Haegg sploh se ni tekmoval na olimpijskih igrah, je pa postavil lansko leto (ko ni bilo olimpijade) več svetovnih rekordov v tekih na srednje in dolge proge. Za primerjavo omenjam dva pri-mera iz plavanja na 100 m prosto: sve-tovni rekord je postavil Fick (Amerika) leta 1936. s časom 55.4 sek., olimpijskega pa Csik (Madžarska) istega leta s časom 57.6 sek.

Sodba o Millerjevem sistemu doma-čih telovadbe. Ali še imajo veljavo zdrav-stveni in telovadni predpisi, ki so podani v Millerjevi knjigi »Moj sistem«? Odgo-vor: Držite se ga z zaupanjem, čeprav so minula že štiri desetletja, odkar ga je po-slal med ljudi, ki jim je mar pravna te-lezna nega. Njegovo knjigo berite vedno iznova, pa se boste prepričali, da ima zdrave in »moderne« nazore glede telo-vadbe same, pa tudi glede kopanja, son-čenja in utrjevanja proti mrazu. Posebna odlika v delu tega danskega telovadnega učitelja je v tem, da uči človeka ceniti zdravje in ga stopnjavati tudi tedaj, ko mu nič ne manjka. Ljudje so namreč v veliki večini taki, da se spominjo na zdravljenje ali utrjevanje proti slabir-stvu šele takrat, ko jih je priroda kazno-vala za zanemarjanje največjega bogstva — zdravja. Skratka: Le vneto nadaljujte z vajami po Millerjevem sistemu! (D. G.)

Plavanje crawla. Poročate mi, da ste imeli več let težave z dihanjem. Kljub vnetemu prizadevanju niste mogli držati v plavanju crawla kaj dalj kot 50 m. Zdaj ste ugotovili, da ste napačno dihal. Ravnanje ste dobesedno takole: pod vodo ste izdihali, ko pa ste zasukali glavo, ste vdihali. Po trajni vaji ste prišli do za-ključka, da ne zadostuje izdih pod vodo, temveč da je treba nadaljevati z izdihavanjem še v hipu, ko pridejo usta na »su-hos«. Zdaj, ko ste spremenili tehniko di-hanja, lahko plavate tudi na večje dalji-ne do 500 m. (L. K.)

Gojenec Pokrajinske šole za glasbila v učilnici. Na desni stoji goslarški mojster gosp. Miha Mušič. Podrobne informacije za sprejem v glasbeno šolo, ki se začneja septembra, daje mojster sam. Stanuje v Ljubljani: Langusova 20.

Zadnja carica

9. Vojna.

Strahotni vihar se je blizal. Sarajevski atentat je povzročil ogenj v Evropi. Carica je mislila do zadnjega trenutka, da se bo mogoče vojni izogniti in je goreče molila za mir. In prav tedaj je trepetala za življenje tistega, ki ga je smatrala kot neobhodno potrebnega rešitelja. Rasputin se je vrnil na svoj dom v Sibirijo, kjer mu je neka ženska iz masčevanja porinila nož v trebuh. Več dni je visel med življenjem in smrtjo. Ene-mu izmed najboljših petrograjskih kirurgov, ki ga je poslala carica k Rasputinu, je uspelo, da ga je rešil. V težkih dneh, ki so odločili o vojni, je ležal v neki bolnišnici. Ko so dospela do njeza poročila o položaju, je začel pošiljati pisma in brzojavke carju in carici ter ju rotil, da naj storita vse, kar je mogoče, da preprečita strašno nesrečo. Bila je to ena izmed prilik, v katerih se je zdelo, da je v Rasputinu res preokoli duh. Ni mo-goče ostati brezbržen ob pismu, ki ga je pisal carju: »... Temen oblak visi nad Rusijo. Nesreča! Neskončno trpljenje...! Morje solza in krvi...! Ljudje hočejo vojno, a ne vedo, da je to poguba...! Nemelja bo premagana, a kaj bo nastalo iz Ru-sije? Podobnega trpljenja ni bilo že od vseh početkov. Utonila bo v krvi, neizmeren pogin...! Neskončno trpljenje...!«

Bili so to trenutki navdihnjenja, ki so včasih popolnoma spreminjali Rasputina in ki so opravičevali caričino zaupanje v njega. Nesrečna carica je bila vedno prepričana, da bi bilo mo-goče izogniti se vojni, če bi »božji človek« bil tedaj v Petro-gradu. Toda, v trenutku, ko si je Rasputin nekoliko opomogel, je bila usoda Rusije že zapечатena.

26. julija (2. avgusta) so se vrata Zimske palače zadnjikrat odprla, ob priliki velikega obreda, ki naj bi se vršil med nje-nimi zidovi. Opravila se je služba božja in obenem je bilo ob-javljeno vojno stanje. Množica, ki se je gnetla v neizmernih dvoranah, je bila popolnoma drugačna od tiste, ki je pred de-setimi leti prisostvovala obredom, ob katerem je bila proglašena vojna z Japonci. Zdelo se je, da se je v desetih letih Rusija postarala za celo stoletje. Vsa srca so mučile zle slutnje. Obred dne 28. julija 1914 je vzbujal spomin na otvoritev Dume, ki je označevala konec stare vladavine ter obredom ob tristoletnici carske rodbine, med katerim se je mnogim navzočim zdelo, da slišijo mrtvaški zvoni, ki je oznanjal konec cele zgodovinske dobe Rusije. Zdaj pa so navzoči imeli še močnejši vtis, da prisostvovali pogrebu... Nikakega dvoma ni bilo glede posledice za deželo, če bi vojna ne bila zmagovita. Uspeh te vojne ni bil samo vprašanje narodnega ugleda in vojaške slave. Na kocki je bila vladavina, vladarska rodbina, vsa tisoletna preteklost dežele in njena bodočnost. Morda se tega niso zavedali vsi, ki so se gnetli v dvoranah carske palače, toda mnogi so to dobro slutili. Med temi je bil car, ki je položaj presejal nenavadno jasno.

Na carjev ukaz je nespremenljivi obrednik »izhodov« to pot bil spremenjen. Povabljeni so bili vsi garnizijski častniki iz prestonice, ki so se že pripravljali na odhod na fronto. Car je izjavil, da hoče prisostvovati službi božji v družbi tistih, ki bodo prešli kri za domovino. Dvorna kapela pa je bila pre-majhna za toliko ljudi, zato so postavili oltar v veliki dvorani Nikolaja, kjer so se navadno prirejali plesi in pojedine. V to dvorano so prenesli najbolj čedne sveče ikone: ikono Kazni-ske Matere božje, ikono Odkretnika, ki je spremljal Petra Ve-likega v bliži pri Paltavi. To pot je odpadel običajni sprevod;

val so se zgnatili v veliko dvorano okrog carske družine. Car je bil smrtno blede in ni mogel zadrževati solz. Potem ko je bil prečitan carski razglas, ki je oznanjal napoved vojne, po božji službi, je car povzel besedo in v kratkih, a odločnih stavkih izjavil, da hoče voditi do konca veliki boj, ki naj bi odločil o usodi Rusije. Silno navdušenje je prevzelo vse navzoče. Med navdušenim vzklikanjem mož, ki so se pripravljali, da umrejo za domovino, so dvorne dame poljubljale roko ne samo obema caricama, ampak, proti vsaki dvorni etiketi, predvsem carju. Ta se ni branil, ker ga je ganotje popolnoma prevzelo. Ko je pozneje odšel na balkon, da se odzove navdušenemu pozdravljanju množice, ki je napolnila trg pred carsko palačo in kletje-pela državno himno, ni mogel govoriti. V silnem gnetenju se je z roko prijel za grlo. Carica ni mogla iti za njim; opotekala se je. Odvedli so jo v njene sobe, kjer se je skušala pomiriti in misliti na odredbe, ki jih je bilo treba sprejeti za takojšnje organiziranje ustanov za pomoč vojaščinam se. Tem ustanovam bo darovala vse svoje arce in vse svoje sile, z globoko ljubez-nijo, ki jo je čutila za Rusijo. Nihče ni v tem trenutku ne-mogel predvideti, da bo obrekovanje šlo tako daleč, da jo bodo hudobni jeziki obtoževali, da izdaja svojo novo domovino, katero je ljubila z vsemi svojimi silami...

Car je naznanil imenovanje velikega kneza Nikolaja kot glavnega poveljnika vseh vojaških sil z diktatorskim polno-močjem. Med spremstvom velikega kneza se je pomosno šep-talo: »Veliki knez je dohl vsa oblast, vse pravice, razen kro-ne...« Car se je umaknil.

Car zares ni vladal več. Bil je samo še igrača dogodkov in ljudi, ki so se trudili, da bi vodili te dogodke. Takaj lahko končamo naše pripovedovanje o drugi polovici vladanja. Vse ostalo je samo slika žalostnega umiranja. Za carja in carico je svetovna vojna bila prvi del križevca pota, ki naj bi se kon-čal štiri leta pozneje v hiši Ipatjeva v Jekaterinoslavu.

VIII.

Kalvarija carske rodbine.

(1914—1918)

1. Na delo za vojne potrebe.

Ze prvi dan vojne je carica sklenila, da bo v carski palači obnovila svoje »skladnišče oblike in potrebščin za ranjene. Iz-vedla je takoj ta svoj načrt v mnogo večjem obsegu kot pred desetimi leti. Uspeh pa je to pot bil mnogo manjši. Razlog za to je bil v dejstvu, da so podobna »skladnišča organizirali v palačah velikih knezov, v vseh ministrstvih, v vseh večjih državnih za-vodih itd. Spontano in vestrastno navdušenje za pomožne or-ganizacije, ki naj bi podpirale vojskujočo se armado, je bilo preveč obširno, da bi se moglo strniti v eno samo organizacijo. Poleg tega je Rdeči križ pred približno desetimi leti ustvaril krasno ustanovo »volonjski skladnišče«, ki je začela takoj poslova-ti na vsej fronti. Čarlično »skladnišče« je torej ostalo v senli. Ta ustanova bi sicer mogla izpolniti važno nalogo, da bi namreč približala carico petrograjski družbi, če bi vladarici uspelo, da bi zbrala okrog sebe, kakor pred desetimi leti, vse odlične gospe iz te družbe. Ob tej priliki pa te gospe niso pokazale nikakega navdušenja, da bi sedelevali pri ustanovi, ki jo je organizirala carica. Bilo je celo nelagodno izjavljanje v tem, da so svoje sedo-ovanje ponudile drugim podobnim organizacijam, predvsem »skladniščem«, ki jih je organizirala velika kneginja Marija Pavlovna. Prepade med carsko palačo in petrograjsko družbo je bil preveč globok in nobena stvar ga ni mogla napolniti. Razna »skladnišča« so se spreminila v ženske kroške, kjer se je opravljalo in obrekovalo ubogo, nesrečno carico.

† Dekan Ivan Tomažič

Iz Trebnjega je došlo žalostno spo-ročilo, da se je v torek 3. avgusta ob po-dvehih zvečer smrtno ponesrečil Ivan Ev. Tomažič, župnik in dekan v Trebn-jem. Dekan Tomažič se je v torek zve-čer vračal z božje poti na Zaplazu in je s kolesom tako nesrečno padel, da je iz-dihnil. Kako se je nesreča zgodila v po-drobnosti, pa še nimamo podrobnih po-ročil.

Z rajnim trebnjskim dekanom Iva-nom Tomažičem lega v grob po vsej ljubljanski škofiji dobro znani dušni pa-stir, prosvetni in zadrudni delavec. Duš-ovni svetnik Ivan Tomažič je bil star komaj 58 let, ko mu je usodna nesreča pretrgala nit življenja. Po rodu je bil Ljubljčanec, saj se je rodil v Mostah pri Ljubljani. Posvečen je bil v mašnika 12. junija 1909 in je nato kot kaplan služboval v Trnovem na Carstvu, kot uršulinski katehet v Ljubljani, kot kaplan v Cerkljah pri Kranju in kot župnik na Selih pri Kamniku. Od aprila l. 1929 pa je bil župnik in dekan v Trebnjem. Nad 14 let uspešnega in blagoslova polnega dela bo spominjal trebnjsko faro, pa tudi vso dekanijo na rajnega blagega župnika in dekana. Kmalu po svojem pri-hodu se je zavzel za to, da bi Trebnjanci postali spomin žrtve prve svetovne vojne. Pod njegovim predsedstvom je pripravljali odbor pred desetimi leti postavil res lep in mogočen spomenik ob larni cerkvi. Posebnih zaslug si je rajni dekan stekel tudi v žilavo borbo za elek-trifikacijo Trebnjega in njegove okolice, ki je bila srečno izvedena l. 1937. Kdo bi mogel naštet vse njegovo delo na pro-svetnem polju, saj je bil večkratni od-bornik Prosvetne zveze, dalje predse-dnik trebnjskega prosvetnega okrožja. Preobirno bi bilo naštevati njegove za-sluge za razvoj zadrudništva in kmetij-skega gospodarstva v trebnjski deka-niji.

Zasluznega rajnega, ki ga je nena-dna smrt prekinila sredi dela za koristi njemu zaupanih duš, bodo pokopali v petek, 6. avgusta, ob desetih dopoldne v Trebnjem. Vsi, ki so ga poznali, zlasti pa vsi farani ter prebivalci širne deka-nije, bodo rajnega ohranili v najlepšem spominu. Naj mu bo Bog plačnik! Vsem njegovim dragim naše iskreno sožalje!

Dve žrtvi električnega toka

V Višnji gori se je v torek pozno zvečer zgodila huda nesreča. Žrtvi elek-tričnega toka sta postala sinova pokoj-nega višnjegorskega župana Josipa Er-javca, brata 28letni Stanko Erja-vec, elekromonter, in kmet Metod Erjavec, 25 let star. Prvi je v bližnji vasi Polje napeljal glavni vod električ-ne naprave, drugi mu je pri napeljeval-nih delih pomagal. Zadel ju je okoli 20.30 po nesreči močan električni tok. Bila sta na mestu mrtva. Vaska zdravniška pomoč je bila brezuspešna. Oba brata sta bila dobra in odločna fanta. Pogreb obeh bratov bo v četrtek, 5. t. m., ob 10 dopoldne na farno pokopališče v Višnji gori. Bodi pokojnikoma ohranjen časten spomin, sorodnikom naše iskreno so-žalje!

Pogreb pisateljice Lee Faturjeve

V torek, 3. avgusta, je bil pogreb pokoj-nice pisateljice Lee Faturjeve v Zlati iz-ka-pelice av. Jožefa k Sv. Križu. Pogrebe obred je opravil škofjakijski upravniki župnije g. Caserman ob asistenci g. Svoja in Sinkovca. Pogreba se je udeležilo lepo število njenih častilcev, med katerimi smo videli več književnikov, na čelu a starostu Finžgarjem, tako Pavla Golio ter zlasti mladikarje in dominstvoceve kakor Veličnik, Lovrenčič, Pogačnik, Jelenka, Sa-ljica, ki je zastopal ljudsko knjigarno, za-stopnike Mohorjeve družbe, Vrten in drugih listov, kjer je pokojnica sodelovala, ter zlasti mnogo odličnega žentstva, njihovih pisateljice Strojnikova, Kmetova, Maro Tav-čarjeva, Hafnerjeva, dr. Ljubo Premerjeva, dr. Trdinova ter organizator ženskih dru-ženj v Ljubljani, na čelu z go. dr. Natlače-nova, dr. Logarjeva, Lebarjeva, Sadarjeva, dr. Krofotova, Vodebora in drugimi. Izredno mnogo je bilo moških pogrebecev, med kate-rimi smo videli tudi veseleske profesorje dr. Polca, dr. Sajevica, dr. Skrlja, prelata Volca, kanonika dr. Klinača itd. Pogrešali smo samo več mladine, dijakov in akade-mičark, o katerih bi človek mislil, da bodo v večjem številu pospremile najstarejšo slo-venko pisateljico na njen zadnji poti. Po-slovinni govor na Zalah je imel urednik do-ma in sveta ter urednik njenih Izbranih spisov dr. Tine Debeljak. Govor priobčuje-

Prvi petek — prva sobota!

Prvi petek in prva sobota v me-secu sta zopet pred nami. Z zadošče-vanjem presv. Sreca Jezusovemu in Brezmadežnemu Sreca Marijinemu skušajmo pripraviti sebe za čase, v katerih bo vladala resnica, pravica in lepota božja.

Vsak, kdor resnično ljubi svoj narod, bo storil vse, da pripelje k zadoščenju svoje znanice in prija-telje.

Vse velike dobrine, ki jih je Ma-rija, naša mati in kraljica, obljubila v Fatimi, so tolikega pomena, da jih ne sme prezreti noben katoličan.

Iz sle po uničevanju, iz tolikih idejnih zablod, v katerih tavaajo ljudje, vodi pot v trajno urejeno družinsko, družabno in državno živ-ljenje le po Njej, ki želi biti, kakor je to sama povedala svetu, rešenica, če se bodo ljudje spokorili, prerodili v duhu Kristusovem.

Zadoščujmo Sreca božjemu in Nje-govemu Brezmadežnemu Sreca in vztrajno, vdano in zaupno, da bomo rešili sebe in svoje ljudstvo!

Zamenjava starih obrtnih pooblastil in dovolil

Po naredbi Visokega komisarijata mo-rajo vsi obrtniki do 5. novembra t. l. v-lj-žiti pri pristojnem občenem, upravnem oblastvu nekolekavno prošnjo za zame-njavo starega obrtnega lista, ki ga je pri-ložiti prošnji, z novim dvojezičnim po-oblastilom. O vloženih prošnjah izda ob-lastvo potrdilo. Če se prošnja v odrejenem roku ne vloži, se imetniku obrtnega lista odvzame obrtna pravica. Dvojezični obrzci prošnje za zamenjavo starih obrt-nih listov se dobe pri Odseku za obrtni-štvo v Copovi ulici 1 in na sedežih Pover-jenštev po 0.50 lir.

Nakazovanje usnja

Pokrajinski svet korporacij bo nakazo-val čevljarjem usnje za mesec avgust t. l. v dobi od 10. do konca meseca. Čevljarji iz Ljubljane dobe nakazila za avgust od 10. do 20., podeželski čevljarji pa od 10. do konca meseca. Ne glede na te omejitve do-bijo usnje izven določenega termina tudi čevljarji, ki dokazujejo zaposlovanje več nego tri pomočnike. Vsak čevljar mora prine-sti s seboj zadnji plačilni nalog o predpisu prispevkov za zavod za socialno zavarova-nje ter potrdilo združenja, da navedeno šte-vilo pomočnikov dejansko pri mojuju dela. Izpremembe v staležu pomočnikov tekom meseca se ne vpoštevajo. Kdor ne bi pri-nesel tega dokaza ne bo dobil nakazane usnja, ki odpade na r nočnike. Podeželski čevljarji morajo obenem prineesti s seboj potrdilo pristojne karabinerske postaje, da je kraj njihovega obratovališča pod stalno kontrolo italijanske vojske. Brez tega po-trdila se usnjaje ne nakazuje.

Razdeljevanje krompirja

Prehranjevalni zavod Visokega komi-sarijata sporoča, da bodo od 7. do 12. avgusta trdke: Gregore, Sarabon, Baho-vec, Jelacina, Smerkolj, Železnicaška na-bavljalna zadruga potrošnikom prodaja-le novi krompir iz 4. pošiljke, in sicer po 1 kg na odrezek 704 navadne živileke nakaznice, izdane od mestnega preskr-bovalnega urada v Ljubljani. Prodajna cena znaša 2.40 lir za kg. Kdor bi do vključno 12. avgusta krompirja ne vzel, izgubi pravico do nakupa.

Bolgarski pridelek krompirja. Letos se obeta v Bolgariji izredno dobra letina kro-mpirja in časopisi že opozarjajo, da bo treba na veliko izvesti sušenje krompirja, ker bo pridelek tako velik, da svežega ne bo mo-goče porabiti vsega.

Vremenska napoved. 5. avgusta (četrtek): V četrtek nestalno, bo deževalo in grme-lo, a del dneva bo tudi sončno.

6. avgusta (petek): pretežno jasno, podno-vi vroče.

mo na drugem mestu v Kulturnem obzorniku. Ob grobu pa se je v imenu ženstva ter ženskih pisateljic v kanjiljih in pesni-skih besedah poslovila pisateljica Mara Tavčarjeva ter spustila v grob za slovo evetle, ki ga je pokojna v svojih spisah tolikokrat spetljala. Tako se je obistvno z lepim zadnjim spremstvom poslovilo od pi-sateljice Lee Faturjeve ter ji izkazalo po-slednjo čast in hvalečnost za njeno delo in njeno ljubezen. Naj počiva v miru!

KULTURNI OBZORNIK

Spominu † Lee Faturjeve

Tu priobčujemo govor, kakor ga je imel urednik njenih Izbranih spisov dr. Tine Debeljak pri pogrebu pisateljice na Zalah:

Poslavljamo se od skromnih tele-snih ostankov najstarejšega slovenskega pisatelja — pisateljice Lee Fatur-jeve. Z njo polagamo v grob lep spo-min naše literarne preteklosti, ki se je razbohotil v desetletju pred prvo sve-tovno vojno, pa je po dolgih letih mrt-vila zavetelj zopet v poznem jesen-skem cvetju, ne usihajoč do zadnjega trenutka. Zdaj se pred nami sesuva v prah in pepel. Sesuva se to skromno žensko telo, ki je marljivo kot mrv-ljica delalo vsakdanja, tako malo ce-njena, a tako potrebna ženska opravi-la: vse življenje je šivala, pripravljala hrano za svoje, zbirala zdravilna ze-lišča s tisto žensko potrpežljivostjo, kot je lastna vsem našim dobrim go-spodinjam; toda — ta gospodinja je znala zamenjati kuhalnico tudi s pe-resom, s čudovito svojsko besedo ter z odločno, da, izrazito moško gesto, s katero je posegala v politična dejanja dedov in pradedov in sanjala celo, da bi mogla domneti Atilovo vladajočo voljo. Prav v mislih na povest o njem je trpela zadnje tedne, ko je bila pol-na volje in načrtov kot mlad človek, a se je že nagibala v zemljo svojih očetov.

Njej se ni bilo težko vrniti med

mrtve dede, saj je vedno živela z nji-mi in iz njih. Lea Faturjeva namreč ni bila pisateljica naših dni, ne naših strasti in burij, temveč bila je opiso-valjica sveta naših prednikov, njh-ovih sanj in sreč, odgovodi pa tudi po-litičnih borb, ki jih je razumevala in tolmačila z modrostjo moških ureja-valcev sveta. To so bili časi francoske Ilirije, beneških bojev na morju, tur-ških zgodb in poljskih vojsk, tri-desetletnih viher in — meščanskih raz-mer stare Ljubljane, ki jo je poznala kot malokdo. Pa ni poznala samo Ljub-ljane, kjer je nepretrgoma živela zad-njih petdeset let, temveč še bolj se je zamakala v domačo burjo in lepoto pisavske doline, kjer se je rodila in ka-mor se je povračala s svojim pravljic-nim svetom. V njej se je združila ved-nost očetova in materina in še treh rodov nazaj, vednost vseh zgodb zemlje od Zagorja do morja: kar je bil njen svet, svet burje, strasti, odpovedi, skritih čednosti njenih junakov in svet njenega bajeslovja. In postala je hraniteljica te domače tradicije, kakor jo je spoznala iz ust in knjig, njena svečenica in oznanjevalka v času, ki ni bil naklonjen ne zgodovini ne idiličnosti in ne heroizmu, idealizmu in optimizmu, ki ga je bila polna, čeprav je vedela, da ni dosegla tega, kar bi rada in kar bi lahko da so ji bili ljudje in razmere bolj naklonjene.

Tako pa je tik pred smrtjo, ko je začela pisati v 78. letu svoj »život-

Drobne novice

Koledar

Četrtek, 5. velikega srpana: Marija Snežna: Ožbalt, kralj in mučenec; Emigrij, škot in mučenec.
Petek, 6. velikega srpana: Gospodovo spreminjenje; Sikst II., papež in mučenec.

Zgodovinski paberki

5. velikega srpana:

I 1716. je Evgen Savojski premagal Turke pri Petrovaradinu. Po karlovcem miru je morala Avstrija za več let zanemariti svoje protiturske načrte, ker se je zapletla v špansko nasledstveno vojno (1700-1714). Turki so dobili priložnost, da si opomorejo. Nagli uspeh proti Petru Velikemu jih je opogumil, da so začeli misliti, kako bi dobili nazaj še druge dežele, izgubljene v Sremskih Karlovcih. Leta 1716. so nepričakovano napadli drugega člana »Svete zveze« — Benečane. Ti so imeli na Moreju le majhne posade, zato so Turki hitro zasedli vse polotok. Manj uspeha so imeli v Dalmaciji, kjer se jim je Sinj več mesecev junsko upiral. Avstrija prvotno ni nameravala pomagati zaveznikom; preveč je bila izmučena od španske nasledstvene vojne. Po turških uspehih na Moreju pa so je le odločila posej vmes. Njene čete so pod vodstvom Eugena Savojskega že prve dni razbile turško vojsko pri Petrovaradinu in jo potisnile iz Srema in Banata. Prihodnje leto je Evgen pri Beogradu Turke ponovno težko porazil, nato pa hitro osvajal Sumadijo. Turki so sprevideli, da je njihova vojaška sila zlomljena, zato so pristali na mirovna pogajanja, ki so se končala v Požarevcu (1718). Avstrija je dobila Banat, ostanek Srema, bosensko Posavje, severno Srbijo do Zahodne Morave in zahodno Vlasto do reke Oita. Benečani so izgubili Morejo, povedali pa so v Dalmaciji, ki je dobila svoje dokončne meje.

Novi grobovi

† V Mokronogu je umrl gospod Slavko Strel, veleposestnik. Pokopali ga bodo v četrtek, 5. avg. ob 6 popoldne na župnem pokopališču.

Naj v miru počival! Zaljubljen naš iskreno sožalje!

Osebnosti

— Promoviran je bil na ljubljanski univerzi za doktorja tehniških ved g. univ. docent inž. Milovan Goljčević, predstojnik zavoda za vodne zgradbe na Tehniški fakulteti v Ljubljani. Čestitamo.

— Naročanje se na novo knjigo »Narčanje«.

— Jubilejna razstava 60 pokrajinskih slik V. Skrušnega je odprta vsak dan do nedelje, 8. avgusta 1943, od 9 do 12 in od 2 do 7 v novi dvorani ateljeja državnega gledališča, Cesta Viktorja Emanuela III., št. 13, nasproti viadna palače.

— Vročina ne odneha. Zelo vroč je bil torek. Ta dan je bila dosežena še višja maksimalna dnevna temperatura kot v ponedeljek. Toploter je v senci na univerzi po kazal +31,7 stopinj Celzija. Nebo je bilo čez dan jasno in bistro kot ribje oko. V sredo jutraj sprva nizka in gosta megla. Z Barja je megla hitro izgubila. V sredo jutraj najnižja temperatura +13,6 C Barometer lažno pada. V sredo je barometer jutraj dosegel 761,0 mm.

— Najlepši spomin — fotografija povečava, tudi po vsaki stari sliki Foto B. B. M. Ljubljana, Wolfova 6.

— Slovenski pregovori o sv. Lovrenču. Ako je na sv. Lovrenča dan lepa, bo vsa jesen lepa. — Če je na sv. Lovrenča dan lepo ali sv. Jakob dan brez megla, bo malo sneža. — Če je na sv. Lovrenča dan lepo vreme, se vol smeje (ker bo lepa jesen in dosti pašne), če je pa grdo, se joka. — Če na sv. Lovrenča dan grmi, letje ni. — Če je na sv. Lovrenča dan grozde mehko, bo vino sladko. Če sv. Lovrenča v hladu masuje, bo huda in trda zima. — Lovrenče deževen — nam vino sladi, lepa ajda moč po njem dobi. — Lovrenče v vo do kamen vrže, ne hodi v njo, mrzla je že. — Na dan sv. Lovrenča se začne jesen.

pis, pogledala nazaj k svojemu rojstvu in zapisala tole sodbu o smislu svojega življenja:

— Ogledale so si Rojenice otroka, položene v pisano zibelko, ki je imela na čelu veliko srce in Marijino podobno; in vse tri so kimalo: »Ni rojena pod srečno zvezdo.« Potem pa je dostavila vila s kačca: »Menila bo, da bo sklatila zvezde z neba, pa bo obležala strta, zlomljenih peruti. Stavila si bo cilje, ki jih ne bo nikoli dosegla. Da cijem, ki usodi njenega deda po očetu, sanjača in iskalca zakladov! Zelenolasa vila iz Pivških voda go dostavi: »Naj ima delež po materinem staremu očetu: plahost in nepravilnost — zadržati o pravem času. Tistemu dedu so se prikazala železna vrata v steni in psiček mu je ponujal zlat ključek, pa ga ni videl in si tako nakopal nesrečo za tri rodove.« Svoje modre kodre strese vila izpod Mašuna: »Človek čuti gorje samo, če se mu prepusti. Dajem ji moč, da ubeži vsemu hudemu v deželo sanj. V vednem upanju in pričakovanju ji bodo tekli dnevi, dokler se ne otrese pepela okvir!«

Tako je napisala tik pred smrtjo ter se potem, ko je odkopala toliko zakladov, ki so jih hranili naši predniki, in je delala v dobi, ki je ni znala tako zagrabiti, kot bi konjunkturstična pisateljica morala hoteli, umaknila vsemu hudemu v deželo večnih sanj in svojih dedov. Od njih je sprejela izročila za deset rodov nazaj in sama postala — izročila za bodoče. Izročilo: močne žene, čudovito nadarjene in energične samoukijne, ki se je poleg drobnih skrbi dokopala z lastnim talentom, voljo in pridnostjo do slovesa

— O sv. Lovrenču — je začel jeseni. — O sv. Lovrenču — vse vode zdeno. — O sv. Lovrenču in Jerneju lepih duh, se vsako jeseni lahko veselil. — Sv. Lovrenče je jasen, tudi grozd bo strden in vinčar bo glasen. — Sv. Lovrenče pa sv. Jernej lep, se dolgo v jeseni bo topel svet. — Sv. Lovrenče — vsaka voda ko zdenec (mrzla). — Sv. Lovrenče je v rokavicah masuje. — Sv. Lovrenče masuje v rokavicah, sv. Jernej pa v kožuhu. — Sv. Lovrenča grozde mehko — vinčar obeta si vino sladko. — Sv. Lovrenča — vsaka voda iz zdenca. — I. Saselj.

— Čebelni roj napadel nogometiste. V nekem južnoslovenskem kraju je čebelni roj napadel nogometno igrišče v trenutku, ko so nogometaši igrali. Igralci in gledalci so bili nagnani v bez in čebele so obvladale igrišče, dokler jih niso z onemem pregnali. Šele čez trideset ur so mogli nogometaši nadaljevati svojo igro. Več nogometašev so čebele opikale in so jim morali nuditi zdravniško pomoč.

Ljubljana

Duhovne vaje za dekleta bodo v Lichtenurnu od 14. do 18. avgusta. Pričakovano 14. avgusta ob 6 zvečer. Prijavite se na: Prestojništvo Lichtenurnovega zavoda v Ljubljani.

Mlekarne, ki imajo upravičence za konverzijo mleka, naj istega dnevnika pri svoji zadrugi »Mlekara« Erke A-L 5. t. m. od 16-19, Erke M-2 pa 6. t. m. od 15-18, ure.

Cesta Soške divizije deloma sapra. Za radi ureditve cestnega po mestni tehnični oddelki makadamski del Ceste Soške divizije v četrtek, 5. avgusta zapri, pač bo pa za promet odprt tlakovani del ceste.

Za onemogle in stare ljubljance v mestnem zavetju v Japljevi ulici je trdka »Dajdama« podarila 200 lir v počastitev spomina pok. g. Janeza Skubice. Mestno županstvo izreka dobrotniki najopolejšo zahvalo tudi v imenu podpirnih.

Stenografski tečaj v polničnem se pričelo dne 3. avgusta. Korespondenčno in de-pismo, parlamentarna stenografija. Oddelki za začetnike in naprednejše. — Posebni tečaj tudi za strojeopisje. Znanje teh dveh praktičnih spretnosti je trajno vrednosti in potrebno v vsakem poklicu. — Po-čitniški tečaj so posebej priporočljivi tudi za dijake inje. — Učnina je zmerana. Informacije dala in sprejela prijave: Trgovsko učnišče »Christofor učni zavod, Domobranska 15.

Učite se strojeopisja! Novi eno-, dvo- in trimočni strojeopisni tečaj (dnevni in večerni) se prične dne 3. in 9. avgusta. Naj- uspešnejša desetpintna učna metoda. Spletna strojeopisna šola: Največja moderna strojeopisna, raznovrstni pisalni stroji. Po- uk je dopolnilno, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. — Učnina je zmerana. — Po- seben tečaj tudi za stenografijo. — Po- čitniški tečaj so posebej priporočljivi za di- jake inje. — Zahvaljivo prosimo: Trgovsko učnišče »Christofor učni zavod, Domobranska 15.

Najlepši spomin — fotografija povečava, tudi po vsaki stari sliki Foto B. B. M. Ljubljana, Wolfova 6.

Popravni izpitni! Dijaki (inje) ki žele uspešno popraviti slabe letne ocene naj se čimprej prijavijo k nam! Poučujemo vestno vse potrebne predmete. Istotam se bodo pričeli jezikovni tečaj za srednješolce (nem- ščina, italijanščina, latinščina, grščina). In- novar nizki! Vpisovanje dnevno od 8 do 12. Korespondenčni. Mestni trg 17-1.

Cent. starše že sedaj vladno opozarjamo na učne tečaje za popravne izpite v Lichtenurnovem zavodu, kjer bodo poučevali samo gimnazijski profesorji trikrat po dve učni uri na teden vse gimnazijske in meščanske šolske predmete. Vpisuje naj se tudi dijaki, ki nimajo popravne izpita, a žele kakšen predmet temeljito predelati. Vpisovanje od 8 do 5. avgusta dnevno od 9 do 12 ure. — Vodstvo učnih tečajev v Lichtenurnovem zavodu. Ambrožev trg.

Kopalna sezona v polnem razmahu. V vročih naših dnevih so vsi kopali v Ljubl- telji kopalne športa zelo zadovoljni in je sedaj kopalna sezona v polnem razmahu. Glavni val kopalev z vsemi prirastki pri- haja tja na Ljubljano, ki je ob obeh breg- ovih že od zgodnjih dopoldanskih ur do poznega večera gostu obljubena. Vreme ob- novejši vročini je res podobno, vrvež ob velikih morskih kopališčih. Dnevno se ob Ljubljani zbere do 10.000 in še več kopal- cev. Da je Ljubljana tako obljubena, je pripisovati tudi velikemu dotoku kopalev iz beograjskega okraja, iz šiške in drugih okrajev.

Srednješolci-ke in akademiki-čarke! Po- čitniški tečaj za strojeopisje in stenografijo se prične dne 3. in 9. avgusta. Znanje dveh najvrednejših praktičnih spretnosti je trajna vrednosti. — Učnina je zmerana. Informacije dajte in sprejela prijave dnevno dopolnje in popoldne: Trgovsko učnišče »Christofor učni zavod, Domobranska 15.

Na živilskem trgu, Novost na trgu so bile v sredo melone ali kakor jim nekateri pravijo »lubencec«. V sredo so bili z njimi branjevali dobro založeni in so jih tudi kaj radi kupovali. Bile so po 4 lire kg. Mnogi ljudje so jih kupili kar po cele buče. Melone so prispele iz Gorizije. Na trg je prišla tudi pošiljka boljših jabolk, ki so bila kaj hitro prodana. Trg je bil drugače dobro založen s kumarami, stročjem fižolom, ki ga je letos prav obilno, in razno zelen- javo. Tudi glavne solate je bilo v sredo mnogo več naprodaj kot pretekli teden. Na- prodaj je bilo mnogo lisic, jurčkov ni.

Tudi dokaz silne vročine. Pravi pavi dnevi kar nedejo odjenjati iz dneva v dan nas pritiska silen vročinski val in marsi-

najboljših slovenskih pisateljev ter se uvrstila med boljše slovenske pisate- lje zgodovinskih povesti; izročilo žene, ki je postala izrazita pesnica bare Ljubljane ter varuhinja zagorske bare- slovne tradicije, varuhinja ognjišča, katerega ogenj naj gori iz roda v rod!

In to je njena velika vrednota tudi za današnji čas, ki ga zdaj zapuša na poti k Bogu, kateremu je živila v upanju in pričakovanju. Porojena v zagorski burji naj v miru počiva na ljubljanskem polju, v središču naroda, ki ne pozna meja, temveč samo skle- njene tisočletne zgodbe besede in krvi in katerih ena — lepa, čista, dobra in tudi pomembna je — življenje in delo pisateljice Lea Faturjeve!

Njenemu zemskemu literarnemu spomniku pa želimo — srečne zvezde, kakor je ni doživela v tišem, odpo- vedi polnem življenju!

Jean Glono: »Žetev«

Slovenčeva knjižnica zv. 58, prinaša v prevodu Janeza Skrzleca znano franco- sko delo, ki je prevedeno veaj že v enajst drugih evropskih jezikov. Glonojevo no- velo, ki ima vrednost romana, »Žetev« iz leta 1930. Tako nam je dala Slovenčeva knjižnica pogled v eno najbolj znanih del moderne francoske književnosti, ki je imelo velik odjek doma in v svetu. Po- menja pa tudi — literarno zgodovinsko ve- to — zanimiv plod posebne literarne struje, katere predstavnik in protagonist je ravno Glono, ter bi jo lahko imenovali vitalizem, kakor jo imenuje prevajalec v uvodu, ali pa še boljše — naturalizem, ki se loči toliko od naturalizma, kakor se

kdo željno gleda sleherni večer na nebo, če bo le morda ponosil kaj dežja, ki bi ohladil prehujo razgorelost. Notranjo željo gasiljo ljudje z vsakovrstnimi osvobodilnimi pišca- mi, malinovcem, limonado, oranžado, pred- vsem pa s sladoledom, kar zagovorno pričajo po vsem mestu nastitani škrucliji. Pa tudi pivo je zaželeno. Kar kmalu gostilničarji potočijo odmerjeno jim količino Res pa- metna in uvidevna je bila takšna porazde- litev in nič čudno torej ni, da ob dneih, ko pivovarna »Unions« deli pivo svojim od- maicem, stoji dolga vrsta vozičkov in voz, pred katerimi s sklonjenimi glavami drem- ljejo pristni gostilniški konji. V lepem re- du in primernem sožitju se porazdelitev lepo izvrši in zaključijo — in Ljubljana je spet preskrbljena s pivom za en dan pasje vročine.

Naznanila

RADIO. Četrtek, 5. avgusta: 7.30 Pesmi in napet. — 8. Napoved časa: poročila v italijanščini. — 12.30 Plošče. — 12.30 Poro- čila v slovenščini. — 12.45 Lahka glasba. — 13. Napoved časa: poročila v italijanščini. 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva v slo- venščini. — 13.25 Prenos iz Nemčije. — 14. Poročila v italijanščini. — 14.10 Koncert ra- dijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Ši- jorec. — Lahka glasba. — 15. Poročila v slo- venščini. — 17. Napoved časa: poročila v ita- lijanshini. — 17.15 Orkester vodi dirigent Anselini. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Plošče. — 20. Napoved časa: poročila v italijanščini. — 20.10 Koncert vodi dirigent Previtali. — 20.50 Koncert mezzosopranske Elike Karlovcve. — 21.30 Znani dueti. — 21.50 Orkester vodi dirigent Gallino. — 22.25 Glasbene pesmi. — 22.45 Poročila v italijan- šini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: Mr. Sušnik, Maršilov trg 5; mr. Dončič, J. Špek, Cesta Artilje, Rta 4; mr. Bohine ded., Cesta 23. oktobra 41.

Pozvedovanja

Ključ Wertheim sem našel v soboto, dne 31. julija pri Zadrugi zvezi. Doli se v upri- vi »Slovenec«.

Izpušil sem listnico z važnimi dokumen- ti (propustnica, osebnostna izkaznica itd.) ter prošim najditelja, da jo odia na rešeno po- stajo v Mestnem domu.

Izpušila sem na njeni nasprotni mizarstva Ravnljar ročno torbico z ključji, rožnoveni in nekaj denarja. Pošten najditelj se na- proša, da odia proti nagradi na naslov: Turk Roza, Beograd 12-1.

S Spod. Štajerskega

V Mariboru so umrli: 25letni delavec Alojzij Vrbnjak, 47letna žena pekovaškega mojstra M. Koren, elektromonter Frane Viz- jak iz Radvanja in Frane Gregorij, zdrav- niško tehnični asistent mariborske bolniš- nice. — V drugi polovici julija je bilo v Mariboru 99 rojstev, in sicer 40 dečkov in 59 deklic. Smrtnih primerov je bilo 43, po- rok pa 31.

Za materijo in slonem še oče. Januarja letos je v Mariboru umrla Julija Purgaj, aprila meseca so je kmalu ponosil njen sin Frane, sedaj pa je umrl še oče Ivan Purgaj mizar in tapetnik Ivan Purgaj se je svojčas preselil iz Grada v Maribor in bil v kratkem obhajal 50 letnice svoje obrti. Bil je dolgo časa edini parketni mojster v Mariboru, ki je svojemu rokodelstvu delal čast. Purgaj je imel deset otrok, od kate- rih jih živi še pet.

Iz Srbije

Vpokliče novega letnika na obvezno delo. Vodstvo srbske delovne službe za obnovo dežele in gospodarstva je vpoklicalo na od- služenje predpisanege roka vse obveznike te službe letnika 1922.

Beograjske slaščičarne zanrte, Beograjs- ska poljeja je bila v zadnjem času znova opozorjena na nepravilnosti, ki so se dalj čas dogajale v posameznih beograjskih sla- ščičarnah. Poljskiški organi so zato napravili v več slaščičarnah preiskavo ter so pri tem ugotovili, da so posamezni slaščičarji pro- dajali sladkor, ki ga dobivali od ravna- teljstva za prehrano, na črni borzi, slad- karje pa so sladkali s »saharinom«. Obisti je zaradi ugotovljenih zlorab kaznovala vse slaščičarje s tem, da je s takojšnjim ukrepom zaprla vsa slaščičarne.

V sredi načrtov in dela je po božji volji nenadoma odšel k Bogu po plačilo predstavitelj gospod

Ivan Tomažič

župnik in dekan v Trebnjem

Pokopali ga bomo v petek, dne 6. avgusta 1943, ob desetih popoldne na farno pokopališče v Trebnjem.

Vsem duhovnim sobratom in znancem ga toplo pripravljamo v molitve.

Trebnje, dne 3. avgusta 1943.

GOTTHARD FERME, župnik
FRANCE FORTUNA, CIRIL OBLAK, kaplana

Vlagaanje stročjega fižola

1. Fižol v stročju skrbno očistimo in hitro prevremo.
 2. Čez noč ga razprostremo po mizi, da se popolnoma ohladi.
 3. Fižol damo v pripravljeno vreči- co, lahko je iz starega blaga — ostan- kov, veliko, kot je posoda, tako da la- hko vanjo brez sitnosti vložimo vrečico.
 4. Na dno vrečice damo nekaj listov vinske trte, nato pa v njej lepo ena- komerno razložimo fižol.
 5. Ko je ves fižol zložen, zapremo vrečo in položimo nanjo primerno de- ščico ter nekaj kilogramov težak ka- men.
 6. Že zvečer prekuhamo poldrugi li- ter vode in pol kilograma soli. Ohladi- ni slani vodi dodamo še tri desetine litra belega kisa in vlijemo vso tekoči- no v posodo s fižolom.
 7. Po približno 6 tednih je fižol že uporaben. Pred uporabo ga izplakemo z mlačno vodo ter ga pristavimo k og- nju v mrzli vodi. Ko voda zavre, ka- dar zavre, čez eno ali poldrugo uro (čas je odvisen od vrste) je fižol kuhan in ga lahko pripravimo na poljuben na- čin.
- To je način vlaganja fižola v slano vodo. Sedaj še kratko o vlaganju su- rovega fižola v kozarce.
- a) Na 1 kg fižola 125 g soli in 30 g sladkorja.
 - b) Svež fižol prerežemo po dolgem in ga potresemo z odgovarjajočo koli- čino soli in sladkorja ter tako pustimo čez noč.
 - c) Naslednji dan ga vložimo v kozar- ce. V kozarec enega litra moramo spravi- ti najmanj 1 kg fižola. Ko je kozarec

NOVA
KNJIZNA
ZBIRKA
»SVET«

Globoko užalosteni sporočamo vsem sorodni- kom, prijateljem in znancem, da nas je po kratki in zelo mučni bolezni, v najlepši moški dobi, previden s tolažili svete vere, zapustil za vedno naš predragi soproj, najboljši očka, sin, brat, nečak, stric in svak, gospod

Slavko Strel

veleposestnik v Mokronogu

Nepozabnega pokojnika spremimo iz njegovega doma v četrtek, dne 5. avgusta 1943, ob 18 h večnemu počitku na farno pokopališče v Mokronogu.

Mokronog, dne 3. avgusta 1943.

Mira, soproga;
Tomo in Jani, otroka; Alojzija, mati;
Franci, brat, in ostalo sorodstvo

la. In »Žetev« je literarni spomenik prve vrste teje novi, naravnost programatični ljubezni do grude, kar je bilo ravno prvo desetletje po svetovni vojni modno ge- slo, ki naj človeka iz materializiranega meščanstva pripelje zopet do prirodnega življenja na zemlji.

V tej povesti je ta misel prikazana na izrazit umetniški način ter je povest ve- lika umetnina, ki nas zajame s sugestiv- nostjo in polnokrvnostjo čutov, z vele- pesmijo naravi, ki je aktivna kot človek, pa zopet pesem človeku, ki je samo en del narave, dobra žival med dobrimi ži- velmi ne pa slepa žival med zvermi, kot je človeka slikal materialistični natu- ralist. To prebitno visoko poetično razmer- je med človekom in naravo, je prišlo do veljave predvsem v »Predgri Pana«, ki je »Žetvi« dodana in je naravnost preludij, orkestralna glasbena kompozicija radosti življenja in naravni dobroti v človeku. ki je v tej vrsti umetnosti vedno dober in ne slab. Tak izredno dober človek je tu- di Fonse iz zadnje črtice »Jofroi z Ma- hovja«, dočim je Jofroi zopet tipični, že patološki tip ljubezni do dreves in zem- lje.

Tako je ta zbirka, ki jo je z izred- nim pesniškim, originalno edkvatnim je- zikom poslovenil Janez Skrzlecek, literar- no pomembna ter nam kaže novega fran- coskega pisatelja iz struje »pognanskega krščanstva« kot so nekje kretili dela Gio- nio sorodnega mu Timmermannsa, ki ga pri nas nismo dovolj poznali.

Tako se ta knjiža vidno loči od osta- lih knjig Slovenčeve knjižnice ter pred- stavlja izrazito francosko literarno umet- nino, ki bo zadovoljila tudi literarne go- urnande (te še najbolj) tudi sama po se- bi kakor s prevodom. Uvod v delo je na- pisal prevajalec.

Ulčinj, najčudovitejše mesto v Evropi

Kjer se dalmatinsko pogorje, ki liki mogočni skalnati trdnjavi varuje zaledje sprčo morja, proti jugu zniža v položaj hribovje, kjer slednjič povsem preide v Bujano, ondi je Ulčinj, nekdanji Dulcigno, najčudovitejše evropsko mesto; čudno zato, ker ondi dva svetova mirno snivata drug poleg drugega: evropski svet in pa orient.

Orient se izgublja sprčo Evrope. Pač štrli med skalovjem proti morju še zmeraj stara turška trdnjava v nebo, a spodaj v mestu, ki si je vzdolgo moderen kopališki hotel, nastopa Evropa dediščino orienta. Nedaleč je albanska meja. Pač so potegnjene politične meje, a kulture so v Ulčinj pomešane druga z drugo. Pod Kemalom Atatürkcom je bila Turčija prenovljena. V Ulčinj pa, kjer kar mogoči mohamedancev, pač ne bo moči Turkov prav nič več prenavljati. Stari so, utrujeni, tu bodo umrli s svojimi šegami vred, ki so v Turčiji prepovedane in odpravljene. V Turčiji nimajo več fesov in tudi obrazi ženski niso zastrti, v Ulčinj pa vidiš še oboje.

Stara razbojniška trdnjava

Ulčinj je bil v prejšnjih časih zgolj gnezdo morskih razbojnikov, ki so si bili za bisere in dragocenosti zmeraj v lahcu. Tu so še belepolte ženske prodajale za hareme. Zdaj je v trdnjaskem mestu mirno ko v grobu. Hiše so zapuščene in neobljubene. Stara zidovje, stolpi, bastije, ki so stoletja vzdržali sovražnikove napade, se zdaj krušijo in postajajo žrtve Adrie.

Nekaj hiš proti novemu delu mesta je še obljubljenih. Slikovito razcefrani otroci se igrajo pred

vrti. Časih hušne zastirja ženska postava čez ozko ulico kakor strah. V novem Ulčinj pa je živahno, čeprav na poseben način, kjer se prepletata dva svetova. Potomci davnih piratov so stari moški sivih brad, ki posedajo pred hišami ali v kavarnah in drug z drugim — molčijo. Celo poživitev, ki jo kmetice donesajo v mesto, noseč košare na glavi v spremstvu stopicajočih osličev, celo v tem ni nič evropskega tempa. Po stari navadi se sklepajo kupčije brez naglice, brez nemira, saj imajo tu veliko časa. Vse je brezčasno kot v orientu.

S pajčolanom in z dežnikom na obali

Turkinje v sivih, širokih haljah in s črnim pajčolanom čez obraz prihajajo s številnimi otroki iz hiš. Gredo nizdol k obali, ki je zares idilična in ena najlepših krajev v Dalmaciji. Močno, zastrte in z razpetim dežnikom v roki sedijo te ženske na vročem pesku in stražijo veselo igranje svojih otrok v plitvi vodi Adrie. Edino, kar si te ženske dovolijo sprčo modernega časa je to, da si sezujejo čevlje in nogavice in si malce zmoliijo noge, a pri tem skrbno pazijo, da jim ostane pajčolan na obrazu. Pri vsem tem pa imajo vtis, da se same sebi zazdi nesramne. Lahko bi škodilo njih lepoti in bi vzbudilo grešne misli...

Oriento ulčinsko srce še zmeraj bije. Kdor išče orient, ga ne bo našel v Ankari, pač pa v Ulčinj, kjer vidiš — poleg fesa in zastrti obraza — tudi še arabske črke zraven cirilice.

Magični ali čarobni strupi:

„Rastline, ki spreminjajo telo v stekleno krsto“

Učinek omotičnih strupov so že vse čase omenjali v zvezi z magičnimi pojavi. Že prirodni narodi so smatrali kakega pijanega človeka kot bitje, ki ga je obedel zli duh. Pitje ali duhovne svečtovoznanega delfskega Apolona v Grčiji, so se pred prerokovanjem opajale z izvlečkom neke rastline, brčkone volčje jagode. Neko drugo vrsto te rastline so uporabljali duhovniki v verstvu čedenja sonca v Peruju in na prerotišču Sogomosi, da so s pijačo iz nje dosegli omotično stanje in so bili potem v zvezi z dušami rajnih. Učinkovito sredstvo v teh rastlinah sta alkaloida hioscijamin in skopolamin. Alkaloidi sploh so pa precej svojevrstno sestavljene dušičnato organske spojine. Slične stvari so nam znane o šamanih, čarovnikih, duhovnikih mongolskih nomadskih plemen v severni in vzhodni Sibiriji. Opajali so se z izcedkom iz gobe mušnice in so potem imeli občutek, ko da so brez vsakršne teže. Strupena goba mušnica nima svojega imena le od tod, ker izcedek iz nje, pomešan z vodo ali mlekom, mori muhe, ampak tudi zato, ker vsebuje strupeno snov, ki zaužita daje

občutek letenja.

Ta strup, ki se naziva muškarin, se nahaja zlasti v rdeči kožici gobovega klobuka in je tudi alkaloid. Različni alkaloidi makovega soka, ki se vsi nahajajo v surovem stanju opija in od katerih je najbolj znan učinek morijia za uničenje bolečin, so glede na njih sestavo povsem raziskani in z ozirom na fiziološke učinke popolnoma dognani. Isto velja o omotičnem stanju, ki ga povzroča kajenje listov indijske konoplje, tako zvanega »kifa« orientalcov, in o učinku alkaloida kokaina pri zvečenju listov rastline koka.

Evropejecem neznani strupi

Mimo teh pa imamo — posebno v Srednji in Južni Ameriki — mnogo rastlinskih mamičnih strupov, ki niso Evropi še nič znani in ki se pečajo z njimi divja indijanska plemena. Že poznanje strupov za na pušice tropskih narodov, ko na primer zloglasni strup kura, je priča, da pozna primitivni človek pridobivanje in spravljanje strupov. O sestavi takozvanih magičnih strupov nam je le malo znano. Večkrat imajo prav čudovita imena, kakor: »Rastlina, ki lahko hipnotizira«, »gomolji, ki napoveduje smrtno uro«, »rastlina, ki spreminja telo v stekleno krsto« in druge. Prva ima to lastnost, da na človeka hipnotično vpliva. Pri gomolju, ki napoveduje smrtno uro, pa mislimo na neko divjo razvrst našega krompirja, ki raste v južnoameriških Andih. Iz tega gomolja pridobivajo indijanci strup, ki vpliva na človeka šele čez teden ali mesece v obliki zažgane, kratke bolezn, ki ji sledi smrt. Sledove strupa v mrtvem truplu ni moči najti. Od magičnih strupov je najbolj znana tako zvana

čudežna kateja ali pejotl.

Pejotl je sočnata kateja, ki ima 10 cm dolgo korenino. (V mehiškem jeziku pomeni pejotl toliko kot korenina.) Pejotl ima nad zemljo za moško pest debel, polkroglast izrastek, ki je pokrit z dlaticami. To pejotlovo »glavo« odrežejo, od-

stranijo dlatic, razrežejo na rezine in posušijo na zraku. Pri zvečenju so rezine ostudno grenkega okusa in povzročajo največjo slabost v želodcu, nato pa slabost mine in človek se pogrezne v omotična videnja. Tako zvanega »mačka« ima človek pri tem mamilu prej, preden je omotičen. Kakor poročajo ljudje, ki so to že preizkusili, so videnja

po pejotlu krasne barvne predstave

in človek izgubi sleherni občutek za čas. Čez kako uro pa te predstave izginejo. Če človek trajno uživa pejotl, se živčevje povsem uniči, a strah od tega mamila je tako velika, da ji človek střeže prav do smrti. — Pejotl so kemično natančno preiskali in vsebuje štiri različne alkaloida, a le eden teh je učinkovit in sicer tako zvan meskalin. Njegova kemična formula je dandanes dobro znana in ima tole »lepo« ime: »Trimetoksipenilaminotetan« in so ga v laboratorijih že sintetično sestavljali. Kakteja pejotl raste predvsem v severni Mehiki in južnem Teksasu v skupinah po več tisoč rastlin na kamnitih, sončnih gričih in jo tu nabirajo in izvažajo v Severno in Južno Ameriko.

Pri različnih indijanskih plemenih Južne Amerike uporabljajo strupena semena nekih akacij za zarotitve. Strupeni prašek teh semen deli v kost globlje perutnice in ga iz kosti vdihavajo skozi nos, nakar se čarovnik pogrezne v omamno stanje. Iz osrednje Afrike pa poročajo, da raste ondi

drevo iluzij,

čigar sežgano listje proizvaja dišave, ki človeka povedejo v svet najlepših prikazni. V Afriki je tudi drevo, tako poročajo očividci, pod čigar senco ni moči zaspati, ker ima človek pod njim strahotne sanje, kar ni nič čudnega, saj je dognano, da morejo dišave vplivati na sanje.

Sedanje znanstvo je že precej pojasnilo skrivnosti, ki so vanje zaviti vsi magični strupi, in razvil iz njih prav trezne kemične formule. Eno je resnično navzlic vsem vprašam: da kaka kemična, torej mrtva snov, v obliki praški lahko povzroči v človeških možganih različne miselne predstave, občutke in navidezne vtise.

Nepričakovan uspeh

Gospa Weil ima mnogo gostov. Po večerji jo prosijo, naj zaigra kak komad na pianino. Po mnogih prošnjah se gospa uda in začne po vrsti snemati prstane — 20 po številu, dva na vsakem prstu — in jih polagati na pianino. Ko je udarila zadnji akord, se je dvignila in začela po vrsti zbirati prstane. Eden ji manjka. »Nekdo mi je — iz nagajivosti ali nepazljivosti — vzel platinast prstan z dvema safirroma in briljantom. Moj mož mi ga je kupil za 30.000 frankov. Naj ga šaljevec da nazaj v to srebrno kupo. Ugasila bom za trenutek vse luči, da se mu ne bo treba sramovati. Zdaj!...«

Čez nekaj trenutkov je rekla: »Prižgala bom! Prižgala je — prstan se ni vrnil in srebrna kupa je tudi izginila!...

XXIII.

Uro pozneje se je zopet zavedel. Odprl je oči. Sprva ni ničesar razumel in ničesar se ni spomnil. Imel je občutek, da se je prebudil iz težkih in morčnih sanj.

Nato je zagledal pred seboj črno skalo, elišal je šumenje valov in v oči so mu posvetili skoro vodoravni žarki zahajajočega sonca. Poskušal je dvigniti se, dokler se mu ni posrečilo obdržati se na kolenih. Nenadoma mu je kot blisk šinila v glavo strašna misel; vse je zatrepetal in začel kričati: »Marettino ime. Blazen od strahu in groze in ne da bi mogel po tem prvem naporu izgovoriti še kakšno besedo, je začel brezumno vzdihovati in polotil se ga je brezmejen obup. Marettine ni bilo nikjer. Bila je izgubljena. Mrtva.

Zmeden je pogledal okrog sebe. Pred njim je bila črna skala, na katero je padel njegov pogled, brž ko je odprl oči. Za njim je bila druga skala, med njima pa so tekli urni in šumeči valovi. Nikjer ni bilo niti za ped prostora, kamor bi se mogla opreti človeška noga, razen ozkega prostora, na katerem je ležal. Marettine ni bilo pri njem. Ta resnica se mu je vedno jasneje oblikovala, on pa se ji je branil pritrčiti. Če on še živi, je gotovo tudi ona še živa. Gotovo je tam ob bregu, med skalami...

Vdihovanje je prešlo v kričanje; na ves glas jo je klical. Vpil je, nato pa zopet poslušal. Opohtekaje se je šel od konca ozkega pasu zemlje, ki mu je dala zavetje, ter pogledal razpenjeno vodovje. Okrog sto metrov višje, ob reki navzgor, so se začele valjati Brzice. Od tam je prišel; obleka je v cunjah visela od njega in telo mu je na mnogih mestih krvavelo. Nihče ga ne bi mogel več spoznati; bil je napol blazen, kajti ob njem ni bilo tiste, katere ime je brezuspešno klical. Niže doli se je reka počasi širila in tok je postal počasnejši.

Sedaj ni več čutil strahu, kajti n njegovo mesto je sedaj stopila gotovost, grozna in pretresljiva gotovost o tem, kar se je zgodilo. Znova je iz-

Križanka št. 98

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20			21			22				23							24	
25						26							27					
28			29		30		31			32		33	34				35	
36	37		38	39			40	41		42	43						44	
45				46			47	48				49		50		51		
52				53						54						55		
56			57				58			59				60				

Vodoravno: 1. koč, 7. stavba, 11. kurivo, 15. jasa, 20. del dneva, 21. industrijska rastlina, 22. drag les, 23. starogrski denar, 24. vrba, 25. priležnica (tujska), 26. vzporednica (tujska), 27. slovenska književnica, 28. turški naslov, 29. del telesa 31. pijača, 32. nemški letalec, 34. otok v Sredozemlju, 36. vzrok bolečine, 39. reka v Rusiji, 40. del ust, 43. ribniški izdelek, 44. podzemski hodnik, 45. uspeh, konec, 46. pripovednik, 48. Odisejeva domovina, 49. reka v Afriki, 51. irska organizacija, 52. žensko ime, 53. rastlina, 54. svetopisemska oseba, 55. japonski denar, 56. mesto v zgornji Italiji, 57. žensko ime, 58. izraelska žudežna jed, 59. staroslovanska boginja, 60. obvodna žival.

Navpično: 1. gospodinja, 2. ptica, 3. pisava, 4. pritok Urala, 5. plemiški naslov, 6. žensko ime, 7. Jurčičeva povest, 8. jed, 9. cvetlica, 10. državica v Zadnji Indiji, 11. reka v Srbiji, 12. kosilo, 13. rastlina, 14. strast, 15. državno vodstvo, 16. izraz iz slovnice, 17. del Azije, 18. svetopisemska oseba, 19. pušcavski spreved, 30. tat, 33. grški

otok, 35. slovenski pisatelj, 37. zavetišče (tujska), 38. svetopisemska oseba, 41. plin, 42. slonov zob, 47. Kiplingov roman, 50. starorimsko božanstvo.

Rešitev križanke št. 97.

Vodoravno: 1. Fran Levstik 12. Zdole 17. bas, 20. Ila, 21. Aida, 22. irhovec, 23. oprti, 24. Ziri, 25. nos, 26. beiva, 27. tek 28. gara, 29. oče, 30. množina, 33. obet, 34. vuzem, 35. Lojze Perko, 41. Laaland, 44. J(anez C(andek), 46. Eden, 47. satir, 48. vtis, 50. Etna, 52. ol, 53. Seroa, 54. vejica, 55. rt, 56. Ora, 57. USA, 58. trak, 59. kava, 60. Martin Krpan.

Navpično: 1. fižol, 2. ritič, 3. Aaro, 4. Naim, 5. Linne, 6. Edo, 7. vas, 8. Sibirija, 9. tren, 10. ihta, 11. kov, 12. zvaba, 13. dete, 14. ocet, 15. lokva, 16. ep, 17. brazda, 18. Atrej, 19. Siam, 28. Gunnar, 31. Opava, 32. žetev, 33. oltar, 36. oder, 37. Jera, 38. znak, 39. Krim, 40. ovca, 42. Aeti, 43. Leon, 43. član, 46. Est, 47. sok, 49. irt, 51. trk, 52. osa, 57. up.

V neizmerni žalosti naznanjamo, da sta se smrtno ponesrečila z elektriko, brala, slica in svaka, gospoda

Erjavac Stanko in Metod

Pogreb bo dne 5. avgusta 1943, ob deselih dopoldne v Višnji gori.

Višnja gora — Slična — Ljubljana.

Žalujoči: bratje Janez, Lojze, Tone, Ciril, Srečko, Karol; svakinje: Verica, Ida, Jusli, Francka, Joža, in nečaki.

Nabavna in prodajna zadruga in Hranilnica in posojilnica v Trebnjem sporoča pretresljivo vest, da je nenadoma umrl član upravnega odbora

Ivan Tomažič

Župnik in dekan v Trebnjem

Na zadnji poli ga spremimo v petek, dne 6. avgusta 1943, ob deselih dopoldne na farno pokopališče.

V Trebnjem, dne 3. avgusta 1943.

Nabavna in prodajna zadruga in Hranilnica in posojilnica v Trebnjem

gubil upanje in začel jokati kakor otrok. Začel je iskati ob bregu. Od časa do časa je zakričal ali šepetal Marettino ime. Nato je utihnil. Vedel je, da je mrtva, kljub temu pa je ni nehal iskati. Sonce je popolnoma zašlo, nastopil je somrak, nato pa tema. Kljub temu je nadaljeval svoje iskanje in preiskal ves breg še eno miljo niže od Brzic. Od časa do časa je klical dekličino ime in nato pričakoval odgovora, ki ga pa ni bilo. Mesec se je je že povzpela na nebo, Kent pa je še ure in ure iskal in ni hotel prenehati, čeprav je izgubil upanje. Ni spoznal, da so mu udarci ob skale prizadejali nevarne rane in komaj je opazil, da se je od izčrpanosti zgrudil na tla. Drugo jutro je zopet nadaljeval svoje iskanje ob bregu, toda že delec od Brzic. In tam ga je opoldne našel še komaj živega André Boileau, stari in sivolasi mešanec, ki je nastavljal svoje pasti v Burntwood Creeku. Presenečeno je gledal starec izmučen in krvaveč Kentovo telo. Do svoje kože, ki je bila skrita v gozdu, ga je deloma vlekel deloma pa nosil.

Šest dni je Kent ostal v koči, toda samo zato, ker ni imel moči, da bi se gibal in ker njegovi možgani niso mogli jasno delovati. André je bil mnenja, da sicer nobena kost ni bila zlomljena, toda glava je zelo trpela radi udarcev ob čeri. Radi tega je Kent nihal med življenjem in smrtjo in se mu je bledelo. Šele četrni dan se mu je vrnil razum in tedaj mu je Boileau postregel z zelenjavo. Peti dan je Kent že mogel vstati in naslednji dan se je zahvalil starcu za gostoljubnost, rekoč mu, da bo mogel oditi.

Boileau mu je podarila nekaj svoje rablene obleke; preskrbel mu je živeža ter mu dal na pot še svoj blagoslov. Kent mu je rekel, da se bo vrnil v Athabasca Landing, nato pa je odšel k Brzicam. Dobre je vedel, da ne ravna pametno, ko se vrača k reki in da bi moral oditi v nasprotno smer. Ni bil več pripravljen boriti se in ni želel ohraniti si življenje. Njegova bolest ni bila več tako pretresljiva in skoraj blazna kakor tedaj, ko je vso noč obupno preiskoval obrežje reke, ampak je bila ka-

kor ogenj, ki ga je počasi izčrpaval in uničeval. Čutil je potrebo vrniti se na kraj žaloigre. Ničesar se ni bal in niti skrivati se ni poskušal. Če bo ob Brzicah srečal policijski motorni čoln, se bo brez obotavljanja javil svojim bivšim tovarišem, ne da bi ga lastna usoda niti najmanj skrbela. Nasprotno; smrt z obešanjem sedaj, ko je Marettine mrtva, nikakor ni nekaj tako strašnega. Marettine mrtva! Njeno nežno telo je bilo razbito, on pa je še vedno živel in je bil sam, brezupno sam in za vedno sam!

Ko je prišel k reki, ga je nekaj pridržalo ob njej in tu je ostal dolgo časa. Trikrat ali štirikrat na dan je z veliko skrbjo preiskoval vedno isto pot: začetek Brzic in še dve milj ob reki navzdol do nekega zaliva. Vzdolž te poti je nastavljal zanke, v katere se je od časa do časa ujel kakšen zajec, ki mu je služil za hrano. Ponoči je spal v skalnati razpoki blizu Brzic. Ves teden je tako preživel in zdelo se je, da je stari James Kent umrl. Celo niti O'Connor ne bi več spoznal Kenta v tem človeku z dolgo in zanemarljivo brado, s široko razprtimi očmi in z upognjenimi rameni.

Kentova stara bojevitost je popolnoma izginila. Dvakrat ali trikrat je kar zbesnel od jeze ob misli, da mora Marettino smrt posredno pripisovati policiji in pri tem so se v njegovi glavi porodili strašni maščevalni načrti, toda tudi ta besnost je kmalu izginila in se umaknila njegovi običajni temačni ravnodušnosti.

Osmi dan je zagledal v vodi ob bregu nekakšen okrogel zavitek. To je bil zavoj, ki si ga je bila Marettine pripravila in ki je ostal na ledjici. Še preden ga je odprl, si je dolgo časa stiskal to dragocenost na prsi, misleč, da bo pač tudi Marettine tam, kjer je bil našel ta zavoj, torej — v vodi. Srce se mu je trgalo od žalosti, ko je odpiral ta zavitek. V njem so bile Marettine obleke in čevlji. Navdalo ga je nekakšno blazno upanje. Iztegnil je roke in zamrmral:

»Marettine!... Moja mala boginja!«

Dolina molka

J. Oliver Curwood 47

Nenadoma je začutil, da vrv, ki jo je bil privezal na zapetje in si jo ovil okrog roke, ni več napeta; zaradi popustitve napetosti bi skoraj vznag padel v vodo. Maretti je usel krič groze. Vse se je zgodilo v trenutku in tako hitro, da so njegovi možgani komaj mogli slediti poteku dogodka: deklica se ni mogla več obdržati ob skali, katere se je oklepala, ker ji je zmanjkalo opore; njeno telo je omahnilo in padlo v penete se valove, ki so jo pograbili in z besno naglico odnesli. Vrv se je ob skali obrabila in pretrgal. Divji valovi so odnesli Marettol! Z obupnim krikom se je Kent kot blazen pognal v vodo, ki ga je pogoltnila. Šest ali sedem metrov pred njim se je iz vode prikazala Marettina roka, nato pa še njen blede obraz, dokler ga niso zakrile pene podivjanih valov.

Kent se je pognal za njo v pene. Ko je priplaval iz njih in začel kričati njeno ime, so njegovi prsti našli v vodi del vrvi. Z vso močjo je pritegnil vrv k sebi, misleč, da je našel deklico, toda takoj je radi premajhnega upora ugotovil, da se moti in da je ta vrv privezana na njegovo lastno zapetje. Sedaj je bila reka še bolj na gosto posejana z ostrimi in smrtonosnimi skalami, mimo katerih ga je voda nosila. Zopet in zopet je udarjal ob te čeri, ki so bile podobne zverem, pretečim na žrtve. Nič več ni kričal. Polagoma je začel izgubljati zavest; zdelo se mu je, da so mu vse kosti strle. Pene niso več bile bele, ampak so postajale sive, nato pa črne...

Ni vedel kdaj so mu odpovedale sile. Svet je izginjal. Kent je za nekaj časa nehal živeti.